

Aqoon Raadsi

Ujeedooyinka Guud ee Cutubka

Ka dib dhammaadka cutubkan, ardaydu waxay awoodi doonaan inay:

- Gartaan waddooyin ay aqoon ku hellaan.
- Gartaan siyaabaha aqoonta loogaga faa'iidaysto.
- Fahmaan faa'iidada iyo muhiimada ay leedahay xogtu.
- Fahmaan fikradaha iyo arragtiyada dib u dhacnimo in ay lagama maar-maan tahay in lala dagaalamo.

11.1 Siyaabaha Aqoonta lagu hello

Aqoontu waa xogta iyo aragtida aan ka haysano arrinta jirta. Nollosha aadmiga waxaa ka buuxa dhibaatooyin iyo su'aalo badan oo murugsan, haddaba, si su'aalaha iyo dhibaatooyinkaas looga jawaabo, waxaa aadmigu u baahan yahay aqoon inuu helo. Waxaana loo baahan yahay in aqoonta la raadsado ama la siyaadsado. Aqoon raadsiguna waa hawl aan dhammaad lahayn oo aan laga gaboobin. Bani'aadmigu wuxuu horumar dhaqaale oo dhinac kasta ah ku gaadhi karaa islamarkaana wax kasta oo sir ah oo dunidan ka jira baadhi karaa marka uu aqoon leeyahay.

Bani'aadmigu wuxuu kaga soo fudbay noloshii qadhaabsiga ee hore kuna gaadhay heerka xadaaradeed ee maanta jooga waa aqoon.

Xadaaradda aas'aaskeedu waa aqoon. Wax kasta oo hawl ah oo la qabto waxay u baahan tahay aqoon laga bilaabo farsamada lagu sameeyo sakiinta (mindiisha) illaa heerka farsamo ee lagu sameeyo diyaaradaha hawada maraa waxay u baahan yihiin aqoon. Dhammaan geedi socodka xadaarada bani'aadmigu heer kasta oo ay joogtaba waxay u baahan tahay aqoon kala duwan.

Ilbaxnimadu waa horumarka ay bulshadu sameeyso ee ah mid ka soo bilaabata meel hoose, iskuna bedesha nolol sare ama Jaahilnimo laga baxo oo loo guuro ilbaxnimo iyo aqoon heer sare ah.

Tusaale; dadkii hore iyo kuwa maanta jiraaba waxay rarka u adeegsan jireen ama u adeegsadaan xoolaha nool sida geela, lo'da dameeraha IWM.

Balse maanta dunidu inteeda badan dadka ku nooli waxay gaadheen heer ay ku sameysteen dayaarado hawada mara, maraakiib badda mara iyo baabuur dhulka dushiisa loo adeegsado, natiijooyinka xadaaradaha oo la adeegsadaa

Aqoon Raadsi

Dhinaca kale haddaan ku eegno beeruhu waa aas'aaska nolosha. Aqoontu waxay sida badan ka helaan dadka ay deegaanka kuwada nool yihiin. Aqoonta beeruhu waxay ka kooban yihiin sida beerta loo qodo, loo falo, loo hrameeyo, loo gooyo, loo tiilo, loo tumo, loo hubiyo (hadiyo) IWM.

Haddaba, beeralayda waddankeena ku nooli waxay beeraha ku qotaan aqoon ay ka helaan waayo aragnimada dheer ee ay u soo mareen hawshaas iyada ah. Midda kale wax qabadkooda beeruhu ama cilmi-baadhistooda haddii uu wakhtigii loo baahnaa dib uga dhaco waxaa dhacaysa abaar dad iyo duunyo lagu baaba'o. waxa kale oo dhaca nabaad guur ku yimaada carrada oo yareeya wax soo saarka beeraha.

Haddiise aqoonta beera falashada ee dadkeena lagu kabo aqoonta casriga ee laga helo dugsiyada, waxaa la helayaa wax soo saar tayo iyo tiro badan. Waxaa cilmi-baadhis lagu sameeyaa carrada noocyada wax soo saarka iyo heerkulka ay ku wanaagsan tahay. Waxaan laysku halayn roobka circa, si aan loogu tiirsanaan xaaladaha dabiiciga oo aan isku halayn lahayn. Waxaa la'adeegsadaa qaabka biyo wax lagu abuurto lagu heli karo, kuwaas oo ay ka mid yihiin biyaha wabiyada iyo kuwa kale oo la kaydiyay in la adeegsado. Waxaa kale oo beeraha loo adeegsadaa qalab farsamada cusub ah oo lagu soo saari karo wax soo saar tayo iyo tiro badan leh. Waxaa kale oo beeraha loo adeegsadaa daawooyin casri ah oo lagula dagaalamo cudurada waxyeela midhaha wax soo saarka ku haya.

xooga shaqada aad haysid dhamays-tirkeeda way kuu dadajiyaan.

Dadka bilaaba yaraantooda waxay waayo aragnimo aqooneed ka soo helaan waalidiinta dhashay, Jaarkooda, deegaankooda waxay kolba kala dulmaan wakhtigan casriga ah. Aqoonta waxaa laga helaa oo kale dugsiyada waxbarasho ee ku baahsan dunida. Qaybaha kala duwan ee waxbarasho waxaa lagu bixiyaa aqoon kala duwan.

Waxaana ka mid ah, xirfadaha beeraha, injineeriyadda, dhakhtarnimada, sharciga, maamulka, macalinimada IWM.

Qof kastaana wuxuu galaa oo uu awoonteeda raadsadaa qaybta uu rabo. Dadkaasi marka ay aqoontaasi ku soo qalin jabiyaan waxay soo baxaan ama latagaan meelaha shaqo. Waxqabad casriyaysan oo aad u tayo sareeya, kaalinna ay ka qaataan dadaalka loogu jiro horumarka bulshadooda iyo waddankoodaba wuxuu noqdaa mid aad u sareeya.

Bulshada dhxdeeda waxaa laga helaa dhakhtaro dhaqameed dadka daweeya, waxayna bukaanka u adeegsadaan daawooyin deegaanka ay joogaan laga helay oo loo yaqaan daawooyin dhaqameed. Aqoon yahanadaas adeegsanaya daawooyin dhaqameedku waxay dadka ku daaweeyaan waa qiyaas, aanku saleysnayn daraasaad iyo cilmi-baadhis dheer. Dhakhaatiirta aqoonta dugsiyada laga helay bugtaanka u adeegsada, waxay wax qabadkooda ku saleeyaan daraasad la xaqiijiyay.

Aqoon Raadsi

Dhammaan farsamooyinka casriguna waxay bani'aadmiga gaadhsiyaan isku fillaasho nololeed oo ah, dhinacyada midhaha wax soo saarka beeraha, waxayna kaalin wanaagsan ka qaataan horumarka waddamadu inay gaadhaan la rabo.

Waddamo casri ah ku dabaqeen waddamo badan oo ka mid ah dunidan aan ku noolahay waxay horumarka dhaqan dhaqaale, bulsho iyo siyaasadeed ku gaadheen, ama nolosha sare ku gaadheeni waa qaababkii shaqo ee ay horey u adeegsan jireen oo ay aqoon ku horumariyeen dadka, waxaa looga baahan yahay inay mar walba isu diyaariyaan qaab nololeedka aduunka manta lagu nool yahay. Waa midkii shalay lagu noolaa, mustaqbalkana waxaa laga sugayaa in uu dhaco tadawur wayn oo dhinac walba ah. Sidaas darteed, waxaa loo baahan yahay, in isbaddaladaas markasta diyaar loo ahaado isbaddelka iyo horumarkana waxaa aas'aas u ah aqoonta qaabka barashada aqoontuna waa wax meel ay ka joogsato aan lahayn oo waligeed sii socota inta aadamuhu nool yahay.

Aqoonta waxaa lagu daraa ficil. Aqoon aan wax lagu baddali karina waa mid aan micna lahayn. Muwaadiniintu markay aqoontooda wax ku beddelaan ama ay ku shaqeeyaan ayaa waddankooda iyo bulshadooda ay horumar la taaban karo gaadhsiin karaan.

Haddaba, haddii bulshadeenu ay ficil ahaan aqoonta ay leeyihiin u isticmaalaan shaqooyinka ay hayaan, dawladeenuna nidaam qorshe iyo siyaasado wanaagsan oo lagu shaqayn karo

abuurto waxaa shaki la'aan ah inaan muddo gaaban saboolnimada inagu habsatay kaga bixi doono. Horumar la taaban karana gaadhsiinayno dalkeena iyo bulshadeenaba.

Layliska 1

1. Waxaan soo sheegney ama aad soo barateen in natiijooyinka ay leedahay xadaaradu oo loo adeegsado shaqooyinka ay tashiili karaan wakhtigeena iyo xoogeena haddaba, arrintaas sharaxaad ka bixiya idinka oo adeegsanaaya tusaalooyin macquul ah.
2. Waxaad faah-faahisaa sida cilmi baadhistu aas'aaska ugu tahay aqoonta casriga ah?
3. Aqoontu markastaba way cusub tahay, maxaa ugu wacan?
4. Aqoon aan ficil ahaan wax lagu qabanin waxba ma'aha maxaa looga jeedaa weedhan?

Hababka loo siyaadsado aqoonta

Jaantuska 11.1. Maroodiga Afrika

Aqoon Raadi

Wakhtigan aan joogno ee cilmiga farsamada cusubi heerka sare gaadhay, waxaa jira in baahida aqoontuna ay meel aad u saraysa gaadhay. Waxaa jira qaabab kale duwan oo aan ku heli karno islamarkaana aqoontena ku siyaadsan karno. Kuwaasna waxaa ka mid ah:-

- Dugsiyada caadiga ah ee waxbarasho: - dugsiyada waxbarasho ee ku baahsan dunida qaybaha kala duwan ee waxbarasho waxaa lagu bixiyaa aqoon kala duwan, waxaan ka mid ah xirfadaha beeraha, injineeriyada, dakhtarnimada, sharciga, maamulka, macalinimada IWM.
- Waxbarashada aan caadiga ahayn: - dadka bilaaba yaraantooda waxay waayo aragnimo aqooneed ka soo helaan waalidiinta dhashay, jaarkooda, deegaankooda waxay kolba kala kulmaan wakhtigan casriga ah. Aqoonta waxaa laga helaa oo kale aqoonyahanada, macalimiinta, waxgaradka, dadka waayo araga ah ama dadka waaweyn oo aad wax weydiisid (lafadhiisatid). Intaa waxaa dheer saaxiibada aad leedahay ee aad wada shaqaysaan dooda idin dhex marta.
- Qalabka warbaahinta oo aad la socotid sida jaraa'idka, idaacadaha, la iska arko iyo kuwa la dhagaysto.
- Natiijada farsamada cusub ee isgaadhsiinta (intartedka oo aad adeegsatid iwm, ayaad aqoontaada kor ugu soo qaadi kartaa).

- Akhriska ood dhaqan ka dhigatid:- akhriska ood dhaqan ka dhigatid waxay muhiim u tahay inaad aqoonta siyaadsato ama aqoonta biirsato sida buugaagta, sheekooyinka, taariikhaha, jaraa'idka IWM.

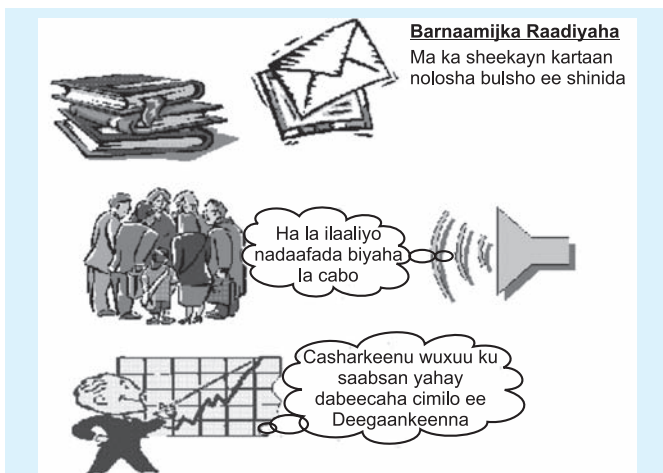

Jaantuska 11.2. Dirunesh dibaaba iyo Qananisa Baqale

Layliska 2

- B. Ardayeey dugsiyiinu ma leeyahay maktabad buugaagta laga akhristo? Hadduu leeyahay maalintii intee in le'eg ayaad ku jirtaan oo aad buugaagta akhrisataan?
- Haddiise maktabad ayna jirin maxaa xal ah oo la yeeli karaa? Kawada dooda.
- T. Barigii hore waxbarashadu waxay ahayd mid ku wajahan macalinka oo ardaydu yihiin kuwo aan ka qaybgal fir-fircoon la'imaan? Bal sidee baad hadda uga dhaqan galiseen qaabka cusub ee baris-barashada ku wajahan ardayda maadada waddaniyadda iyo dhaqan wanaaga?
- J. Waxaad sharaxdaan hababka kala duwan ee aqoonta lagu siyaadsan karo? Kadibna, intaad laba kooxood isku qaybisaan ka dooda.

Aqoon Raadsi

Jaantuska 11.3. Siyaabaha lagu helo aqoonta

11.2 Haddaba, Aqoonta lagu helaysiyaabaha kala duwan ee afarta nooc ahayd, waxaa loo adeegsan karaa ama waxaa looga faa'iidayaan karaa siyaabahan kaladuwan ee soo socda sida

Cilmi baadhis ahaan

Hal-abuurnimo

Kor u qaadista nololeed

Kobaca dalka IW

Aqoontu (xogtu) waa qalab lagu ogaan karo wixii horay u dhacay. Waxaa manta socda ee jira iyo waxa mustaqbalka la qorsheystay in la qabto ama la falo.

Arrimaha jira si aan u fahanno xog ama macluumaad arrimahaas xidhiidh toos ah la leh tusaale haddii qofku rabo inuu fahmo erayga Jarmal, waxaa loo baahan yahay inuu helo wax badan oo ku saabsan jarmal waa inuu helo xog tilmaamaysa dalka jarmal qaaradda yurub meesha uu kaga yaalo waa inuu helo xog ku

saabsan cimilada, taariikhda iyo xaddaarada uu lahaa wadanka. Haddaba, qofku wuxuu fikrad sax ah Jarmal ka haysan karaa marka uu helo xog dhab ah oo ku saabsan dalkaasi si kadis ah, haddii aan jarmal ugu socdaalo oo aan ka haysanno xog dhamaystiran waxaa aan ka sii diyaar-garooobi karnaa cuntada aan cuni doono waxa ay noqon doonto iyo dharka aan qaadan doono waxa uu noqon doono.

Waxaa kale oo aan isku diyaarin karnaa sida bulshada reer jarmal aan ula xidhiidhi lahayn.

11.2.1 Daraasaadka

Aqoonta marka laga hadlaayo waxaa iyaduna lagama maarmaan ah in la xusho qaababka daraasaadka loo sameeyo. Aqoonta waxaa lagu helaa baadhid cilmiyeed kala duwan oo la sameeyo. Waxaa jira daraasad lagu sameeyo deegaanka iyada oo xogta lawaydiinayo bulsho weynta deegaanka ku nool. Waxaa kale oo jira daraasaad laga sameeyo sheybaadhyada gudahooda.

Qayb kasta oo ka mid ah aqoonta haddii aan u baahano inaan cilmi baadhis ku sameyno, waxaa lagama maarmaan ah, inaan helo xog la taaban karo oo daraasad ah. Cilmi baadhis aan xog loo hayn lama samayn karo haddii uu jirana waa mid xaqiiqada ka fogaan karta oo aan la qaadan Karin. Shay in la sameeyo markii la doono waxaa habboon in aan soo sheegno in la helo xog la taaban karo.

11.2.2 Hal abuurka

Muhiimadda xogtu ma'aha oo kaliya in hawl lagu bilaabo, balse waxaa kale oo ay xogtu muhiim u tahay sidii natiijooyinka dambana loo garan lahaa.

Aqoon Raadsi

Wakhtiyadan aan joogno xogtu waxay noqotay shay qaali ah oo aad loo xiiseeyo xog la'aan wax lama qabto dhaq-dhaqaaq lama sameeyo ayay ka dhigan tahay qaybaha dhaqaale, siyaasadeed, bulsho, milatari, cilmi baadhista natiijooyin la taaban karo waxaa laga gaadhi karaa haddii lahayo xog dhab ah oo laga duulo ama wax laga bilaabo. Tartan kasta oo la rabo in guul laga soo hooyo (keeno) wuxuu u baahanyahay xog-xog la'aan sinaba guul looma gaadhi karo.

11.2.3 Kor u qaadista Noolaleed

Muhiimada xogtu ma'aha oo kaliya in hawl lagu bilaabo, waxaa kale oo ay xogtu muhiim u tahay sidii natiijooyinka dambana loo garan lahaa.

Xogta waa la adeegsadaa si loo helo sababta keenta dhibaatooyinka jira, taas oo dadka u fududaysa in dhibaatooyinka aas'aas loo helo qaab lagu xalliyo. Waddankeena Itoobiya waxaa wakhtiyo badan soo gaadha abaaro ay dad iyo xoolo badani naftooda ku waayaan, haddaba, maxaa sabab u ah abaarahaas is daba jooga ah?

Su'aalaha noocaas oo kale ah haddii jawaab xog la taaban karo ku salaysan loo helo. Waxaa la ogaan karaa sababaha dhaliya abaaraha dalkeena waxyeelada baas ku haya. Dadka ay abaaruhu wax yeelada soo gaadhsiiyeena waxay u baahan yihiin inay helaan gar-gaar loo fidiyo, gargaarka deg-dega ah, ee bulshada loo qaybinayaa wuxuu u baahan yahay in xog dhab ah oo ku saabsan tirada dadka ee u baahan gar-gaarka in la helo, waxaa kale oo xog u baahan gargaarku inta maalmood ama bilood ee dadka uu hayn karo in la helo. Waxaa kale oo loo baahan yahay in xog laga helo qaabka gar-gaarka loo qaybin karo.

Jidka bulshada loo sii marin karo, dhammaan su'aalahaasi waxay u wada baahan yihiin in jawaabo xog dhab ah ku salaysan loo helo.

Waxaa dhici karta in xalka abaaraha lagaga bixi karaa yahay deegaanka oo la bedelo, qaabka beeraha loo beero oo la casriyeeyo IWM.

11.2.4 Horumarka Dalka

Bulshada marka lagu baraarujinayo inay ka qaybgalaan hawlaha horumarineed ee waddankooda, waxaa lagama maarmaan ah, in la helo xogta dhabta ah eek u saabsan tirada dadka iyo lacagta ama kharashka kale ee looga baahan yahay. Arrin kasta oo jirta waxaa go'aan sax ah laga qaadan karaa, marka la hayo xog dhab ah oo ku saabsan arrintaas la doonayo in la qabto.

11.3 Dhibaatooyinka ay keenaan arrimaha xog loo haynin

Qayb kasta oo ah xirfadaha jira waxay u baahan tahay xog in loo helo, tusaale ahaan qofka hargaha ka ganacsadaa wuxuu sayladaha caalamka ka tartami karaa haddii uu haysto xog ku saabsan qiimaha harguhu ka joogaan sayladaha dunida.

Haddiise xog la'aan uu dhoofiyo hargaha waxaa laga yaabaa khasaare dhaqaale oo aad u xoog badani inuu durbadiiba soo gaadho. Hargaha waddanka raba heerka tayada iyo noocyada ay rabaani waa kuwee? Dawladaha kale ee dunida hargaha ka dhoofiyaa ama iibsadaa waa kuwee?

Qaabkee bay u dhoofiyaan oo macaash intee le'eg baa laga helayaa? Wakhtigan xaadirka ah, qiimaha harguhu seyladaha dunida maxay ka joogaan?

Su'aalahaas oo dhan ganacsadaha harguhu jawaabtooda oo xog dhab ah ku saleysan inuu helo waa lagama maarmaan.

Waxaa kale oo bulshada dhexdeeda laga helaa dhakhtar dhaqameed dadka daweeya,

Aqoon Raadi

waxayna bukaanka u adeegsadaan daawooyin deegaanka ay joogaan laga helay oo loo yaqaan daawooyin dhaqameed. Aqoonyahanadaas adeegsanaya daawooyin dhaqameedku waxay dadka ku daweeyaani waa qiyaas mar mar keenta in bukaanka waxyeelo aad u weyni soo gaadho ama dhintaba. Haddaba, wax qabadka noocaas oo kale ah haddaan aqoon dugsiyada laga helayn, isla markaasna aan lagu xoojin waxtarkeeda waxaa ka badnaan waxyeelada ay dadka soo gaadhsiiayaan.

Layliska 3

1. Waxaad sharaxdaan xidhiidhka ka dhaxeeya aqoonta iyo daraasaadka?
2. Waxaad sharaxdaan muhiimada aqoontu leedahay? Kadibna intaad 4 kooxood isku qaybisaan ka dooda?
3. Waxaad ka faalootaan dhibaatooyinka ay keenaan arrimaha xog loo haynin idinka oo koox-koox isku qaybinaya? Kadibna, fasalka ama ardayda hortooda ka soo jeediya?

11.4 Fikradaha iyo Aragtiyooyinka dib u dhaca

Buugaagta taariikhda marka aan eegno aqoonta ay xambaarsan yihiin waa kuwo loo baahan yahay inay xog dhab ah ku salaysan yihiin Runta taariikhdu leedahay waxay ku kala duwanaan karaan dadka soo ururiyay xogta ama qoray daacadnimada ay leeyihiin, taariikhyahanada qaarkood haddii ay noqdaan dad aan ka madax banaaneyn eex ku saabsan qaddiyada ay yihiin, diinta ay haystaan, mabda'a qaranimada wuxuu noqon karaa mid runta ka fog.

Mar mar waxaan aragnaa ama maqalnaa hadalo ama talo bixinno (fikrado) aad u quruxbadan oo aad moodaan iney run yihiin balse runta aad uga fog, qaarkood waa kuwo loo adeegsan karo digtoonaa iyo diyaargaraw oo wax lagu qiyaasi karo. Waxayna sababaan dib u dhac dhinac kasta ah.

11.4.1 Hababka lagu tirtiro fikradaha iyo aragtiyooyinka dib u dhaca

Aqoonta bilowgeeda iyo dhammaadkeedu waa run raadin Runtu waa mid leh xog dhab ah, ficil lagu imtixaamey, la taaban karo, laysku haleyn karo ama lagu kalsoon yahay. Runta iyo beenta waxaa lagu kala soocaa xogta ama caddeymaha lahayo, buugaagta oo la daalacdo, waayo aragnimada oo la korodhsado iyo iyada oo laga qayb galo hawlaha kala duwan ee ficilada u baahan waxaa ay ka mid yihiin dariiqyada lagu tir-tiro fikradaha iyo aragtiyaha dib u dhaca leh. Haddaba, waxyaabaha ficil ahaan iyo aragti ahaanba aan aaragno inaga oo aan ku koobnaan, waxaa loo baahan yahay inaan aqoonta ka raadsano buugaagta la qoray oo ka kooban aqoon lagu soo ururiyay cilmi-baadhis ama daraasaad aad u qoto dheer.

Aqoonta guud waxaan ka heli karnaa buugaagta ku saabsan arrimaha bulshada, siyaasadda, cilmi-nafsiga, farshaxanka iwm; oo aan akhrisano. Waxaa hadda la arki karo ku salaysan yihiin qaybaha kalana arrin kale oo qiyaaseysa run mustaqbalka imaan karta oo tilmaan wanaagsan inna siin kara ama inagu jihayn kara. Haddaba, inaan dhammaan wax yaabahaas fahanno oo aan jidka aqoonta raacnaa waa arrin dhammaanteenba haddaan ardaynahay waxaa inagu waajib ah, islamarkaana dadaal inooga baahan in aan aqoonta qiimeyno.

Aqoon Raadsi

Gunaanadka Cutubka 11^{aad}

Aqoonta waxaa lagu helaa Afar siyaabood oo kala ah sida waxbarashada caadiga ah, ta aan caadiga ahayn, qalabka warbaahinta, iyo Akhriska. Markaas ruuxu wuxuu ku kasban karaa Afartaba, aqoon aas'aasi ah. Si kastaba ha ahaatee, dugsiyadu kaalin weyn ayay ku leeyihiin xaaladaha wax ka badalka heerka nolosha, qoyska iyo tan dalkaba, islamarkaana loo hiigsan lahaa mustaqbal wacan oo waari kara.

Mar kasta oo dadku ku talax-tego baadi-goobka waxbarasho, waxaa sidoo kale kordha heerka daraasaadka aqoon iyo cilmi baadhis, si loo furdaamiyo/xaliyo dhibaatooyinka bulsho ee ka jira goobaha & deegaanada qaarkood.

Aqoontu waxay sidoo kale kaa caawisaa, yeelashada hal-abuur. Xirfadaha kala duwan ee hal-abuurna waa kuwo ku tiirsan aqoonta. Haddii la rabo in la yeesho xirfad qoraanimo ama Mahandisnimo wax ku ool ah. Waxaa qasab ah inaad yeelato aqoon xirfadeed oo aad u qotadheer. Ugu yaraan faa'iidada aqoontu leedahay, waxaa ka mid ah ruuxu markasta oo u heerka aqoontiisa kor u sii qaado, waxaa sii kordhaya dakhliga dhaqaale ee miishaar ahaan u soo gala bil ahaan, taas oo waxweyn u taraysa nolosha qoyskiisa. Dhinaca kale, dalka ay dadkiisu inta badan aqoon leeyihiin wuxuu noqdaa mid ka hormara dalalka kale ee aanay dadkoodu lahayn dad wax bartay oo tira badan. Sidaas awgeed, awontu waa xirfad dardar-galisa kartida, maskaxda & muruqa ruuxa bani aadamka ah, si uu ugaga faa'iidaysto hawlaha dhaqan-dhaqaale iyo bulshaba. Haddaba, guntii iyo gabagabadii aqoontu waa hal-bawlaha horumar ee bulshada, waana tan bildhaamisa tubta saxda ah lagu gaadhi karo horumar, barwaaqo iyo qaninimo ka hanaqaada dal. Markaas xukuumad & shacaba waxaa haboon in la balaadhiyo goobaha waxbarasho, si loo helo aqoon tiro iyo tayo wanaagsan leh.

Erayada Furaha u ah Cutubka 11^{aad}

Xog lagu kulsoonaam karo:	warbixin xaqiiq ah oo laga soo xigtay ilo-lagu kalsoonayahay
Baadi-goob:	raadsasho, doonitaan
Warbaahin:	qalabka xogta dadweynaha loogu gudbiyo sida: Raadiyaha, Talefishinka, iwm
Cilmi-baadhis:	daraasad sahamineed ama mid xal raadiseed
Sanco:	hal-bauur
Isku filaan:	isdabaritaanka baahida aas'aasiga ah

Aqoon Raadsii

Laylisyada Cutubka 11^{aad}

I. Su'aalaha soo socda ku qor "Run" ama "been" midba ta ku haboon

1. Aragtiyada dib u hadhnimo waxaa ka mid ah magac dilka hawlaha hal-abuurnimo
2. Marka la helo aragtiyo cilmiyaysan, waxaa abuurmaya in la yareeyo fikradaha khaldan.
3. Si kor loogu qaado heerka nololeed, waxaa loo baahan yahay maahin aqoone, balse waa hanti (maal).
4. Dhammaan raadiyayaasha Idaacaduhu waa ilo-xogeed oo la isku halayn karayo
5. Siyaabaha lagu kasbado aqoonta waxaa ka mid ah Waxbarashada caadiga ah ee dugsiyada lagu bixiyo.

II. Erayadan soo socda isku aaddiya ee ku kala hoos qoran xarfaha 'B' iyo 'T'

B

T

1. Ilaha Aqooneed	b) Hubsiiimo hal ayaa la siistaa
2. qalabka warbaahinta	t) Warbixinada xaqiiqada iyo dhabta ah
3. xogga lagu kalsoonaan karo	j) Idaacadaha & Jaraa'idada
4. Waxay wax yeelo u keenaan amniga shacabka	x) Warbixinada aana n ku fadhin xaqiiqada.
5. Halista wararka ku tidhi ku teenka ayay tilmaamaysaa	kh) Walbahaar
	d) Dugsiga

III. Su'aalaha soo socda ka dooro jawaabaha saxda ah.

1. Waa goorma, marka la badali karo fikradaha dib u hadhnimo?
  - b) Marka la balaadhiyo fikradaha cilmiyaysan
  - t) Marka tixgelin gaar ah la siiyo warbixinada odhaaheed
  - j) Marka la balaadhiyo aqoonta dhaqan
  - x) Dhammaan
2. Adeega aqooneed marka la sheegayo, tee sax ah?
  - b) Waxaa loo adeegsan karaa hawlaha cilmi-baadhis
  - t) Waxay nagu abuurtaa fikrado aanu ku nacayno dhaqankayaga
  - j) Waa mid na awoodsiisa inaanu ka taqalusno hab-dhaqanadana & waaya aragnimada aanu leenahay
  - x) Dhammaan.

Aqoon Raadsi

3. Kuwan soo socda, keeb aad isleedihiin, waxaa laga heli karaa aqoon nagu filan.
  - b) Telifishinka
  - t) Odhaahyada
  - j) Wadahadlida shirarka
  - x) Dugsiga (Iskuulka)
4. Sidee bay aqoontu gacan uga geysanaysaa kor u qaadista heerka noloshaada?
  - b) Marka aynu aadno/tegnno dalalka dibada
  - t) Marka ayna awoodsiiso inaynu noqono ganacsade geesi ah
  - j) Marka aynu noqono muwaadiniin leh hal xirfad Jacayl oo kaliya
  - x) b & j weeyaan.
5. Kuwan soo socda, tee baan laga dheehanayn aragtiyada dib u hadhnimo?
  - b) Gabadha oo wax la baro, waxay an faci dhamaan bulshada
  - t) Haweenay wax-garadn, nin baa u dhillan
  - j) Ilmaha iyo qalamidu ha cabeen biyaha
  - x) t iyo j waa jawaabaha

IV. Meelaha banana ereyada ku haboon ku buuxiya

1. Itoobiya gudaheeda, xirfadlayaasha loo tiring jiray dabaqada hoose waa _____
2. Siyaabaha aqoonta loo adeegsado waxaa ka mid ah _____ iyo _____.
3. _____ waxay dhalin kartaa is fahan daro dhaxmarikarta dadka ama kooxaha
4. Dhamaan aragtiyada Aabe iyo hooyo, miyaa lagu sheegi karaa kuwa dib u hadhaha side? Siyaabaha lagu kasbada aqoonta waxaa ugu muhinsa waxbarashada dugsiga, maadama oo uu dugsigu yahay rugta aqoonta.

V. Su'aalahan jawaabo koo-kooban ka bixiya.

1. Waa maxay ilaha-aqoonta cilmiyaysan ee ugu muhiimsan?
2. Akhriska, maxaa loogu sheegay wadooyinka lagu helo aqoonta
3. Sobobehee ayay fikradaha dib u hadhnimo ku noqdeen, kuwa wax yeelo leh?
4. Maxaa looga fadiyaa ardayga in la tir-tiro fikradaha guracan (qaldan) ee dib u dhacnimo.